

HANDLEPLAN FOR SPECIALUNDERVISNING OG INKLUSION

INDHOLD

1.0 Indledning.....	2
1.1 Baggrund.....	2
1.2 Processen bag handleplanen	3
1.3 En fælles indsats	4
1.4 Fundamentet for det fremadrettede arbejde	5
1.5 Handleplanen.....	5
2.0 Indsatser i handleplan for inklusion og specialundervisning – fase 1.....	5
2.1 Forældrevejledning.....	6
2.1a Udvidet skole-hjemsamarbejde	6
2.1b Helhedsorienteret vejledningsindsats	7
2.1c Etablering af forældrenetværk.....	7
2.2 Specialgrupper eller indsats målrettet udskoling	8
2.2a Indsats målrettet oprettelse og vejledning af specialgrupper	8
2.2b Indsats målrettet udskoling	9
2.3 Reorganisering af central visitation	10
2.4 Den lærende og videndelende organisation.....	11
3.0 Revitalisering af politik for inklusion og tidlig indsats - fase 2	12
3.1 Revitalisering af Politik for inklusion og tidlig indsats.....	13
3.2 Opbygning og anvendelse af nye videns- og arbejdsformer	13
3.3 Tidlig og helhedsorienteret indsats	14

1.0 INDLEDNING

Inklusion handler om at anerkende, at vi alle er forskellige, og at vi alle skal opleve at være ligeværdige deltagere af fællesskabet. I folkeskolen er det fællesskab, som børnene skal være en del af, først og fremmest et læringsfællesskab. Alle elever i Norddjurs Kommune skal indgå i stærke børnefællesskaber og have et godt skoletilbud. Det gælder også for de elever, der i et eller andet omfang har brug for en særlig undervisningsmæssig eller pædagogisk indsats.

Inklusion og inkluderende læringsfællesskaber handler om, at vi vil inkludere de elever, der har glæde af undervisning i almenområdet. Nogle elever har så svære handicap og vanskeligheder, at de har brug for helt særlige tilbud. De elever skal hurtigst muligt have et tilbud, der passer til deres behov. Vi vil løbende genbesøge elevens behov og progression for at finde ud af, om det bedste for barnet eller den unge er et almen- eller specialtilbud.

Af erfaring og fra forskning ved vi, at det er vigtigt at sætte tidligt ind, når der opstår bekymring for børns læring, trivsel og udvikling, da indsatsen dermed bliver mere effektiv. Det betyder, at vi arbejder systematisk for tidligt at identificere de elever, hvor der er en bekymring for deres læring og udvikling, og at den nødvendige støtte og indsats gives så tidligt som muligt, så problemerne ikke vokser sig større.

Ambitionen om omstilling til øget inklusion i skolerne kræver en stor forandringsproces. En proces, hvor almenområdet udvikles og hvor skellet mellem almen- og specialundervisning udviskes, og hvor der arbejdes hen imod et fælles skoletilbud, hvor der samarbejdes og videndeles på tværs af den almindelige undervisning og specialundervisningen. En sådan proces kommer ikke fra den ene dag til den anden, men tager tid og kræver, at kompetencer og viden udvikles og udnyttes på en ny måde. I Norddjurs Kommune har vi gennem en række år arbejdet med at øge inklusionen. Med handleplanen for specialundervisning og inklusion intensiveres forandringsprocessen gennem en række forskellige indsatser.

1.1 BAGGRUND

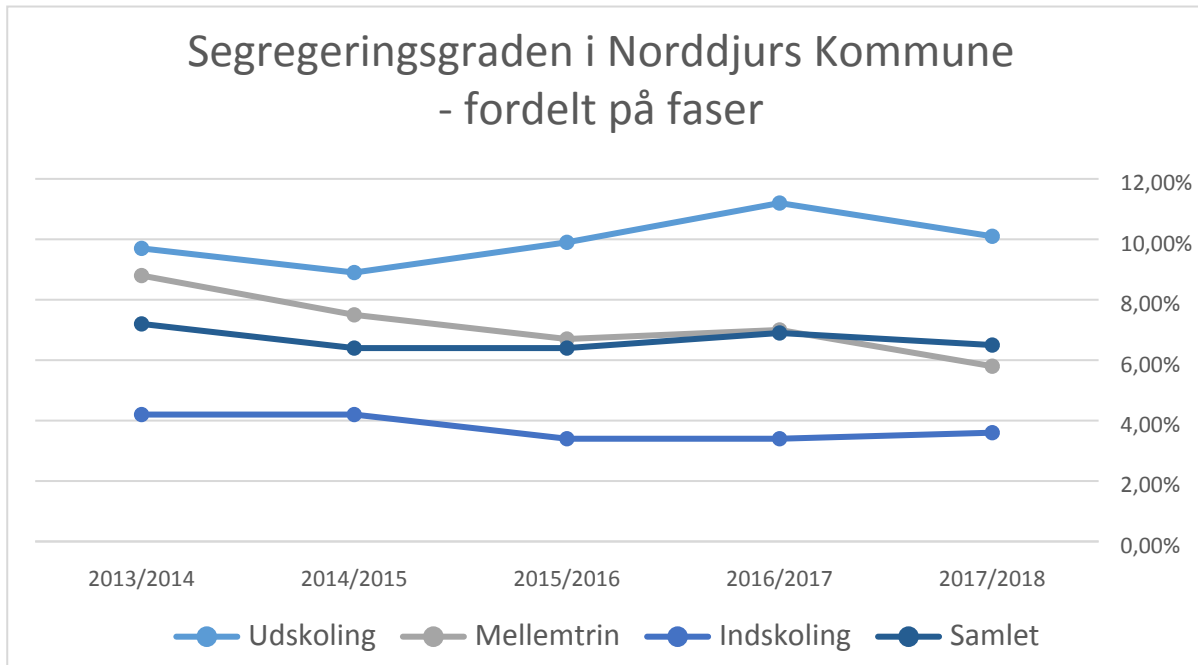
Baggrunden for intensiveringen af arbejdet med inkluderende læringsfællesskaber skal findes i aftalen om budget 2019, hvor antallet af specialpladser i Norddjurs Kommunes specialklasserækker samt på Djurslandsskolen reduceres. Samtidig med afsættes ressourcer til at understøtte denne forandring, idet der afsættes midler til en målrettet indsats med forældrevejledning og til oprettelse af lokale specialgrupper i almenområdet.

Det aftales desuden, at tilrettelæggelsen af den fremtidige indsats med inklusion og specialundervisning, skal ske med inddragelse af områdets aktører med det formål at have nytænkning og en styrkelse af elevernes trivsel og læringsresultater for øje. Målet med de kommende indsatser og forandringsprocessen er at sænke segregationsgraden ved at styrke almenundervisningsområdet.

Norddjurs Kommune er en af de kommuner i landet, der segregerer flest børn og unge til undervisningstilbud i specialklasse eller specialskole. Grafen nedenfor viser, at Norddjurs Kommune oplever

segregering i overgangene og i særdeleshed i overgangen til udskoling. Denne udvikling er sket samtidig med, at segregeringen på mellemtrinnet er faldet.

Graf: Segregeringsgraden i Norddjurs Kommune fordelt på faser

Kilde: www.udannelsesstatistik.dk

1.2 PROCESSEN BAG HANDLEPLANEN

Siden februar 2019 er der blevet arbejdet målrettet med at udarbejde en handleplan for specialundervisning og inklusion. Arbejdet er kvalificeret af en styregruppe med repræsentanter fra områdets aktører. Dvs. repræsentanter fra forældrebestyrelser, skole- og dagtilbudsafdelingen, Trivsel og læring, socialområdet, aftaleholdere fra almen- og specialskole, medarbejdere og handicaprådet.

I løbet af processen er der blevet afholdt borgermøder og fokusgruppeinterviews, hvor medarbejdere, ledere, forældre, elever og andre interessenter har kunnet komme til orde og perspektivere, samt give input til arbejdet. Derudover har børne- og ungdomsudvalget været på studietur med besøg i Horsens Kommune, Billund Kommune og Aarhus Kommune. Temaet for studieturen var besøgs kommunernes arbejde med inkluderende læringsfællesskaber.

Processen blev afsluttet med en temadag, hvor styregruppe og politikere fra børne- og ungdomsudvalget, repræsentanter fra partier, der ikke er en del af børne- og ungdomsudvalget, samt Borgmester Jan Petersen deltog. På mødet blev resultaterne af processen fremlagt, og deltagerne kvalificerede de konkrete indsatser i handleplanen. Efterfølgende har styregruppen kvalificeret de fire handleplanssemner, som er beskrevet i denne plan.

1.3 EN FÆLLES INDSATS

Styregruppen har haft fokus på, at forandringsprocessen med at skabe stærke børnemiljøer og inkluderende læringsfællesskaber er en fælles indsats. En indsats, der er afhængig af, at vi arbejder med et fælles børnesyn, har fokus på samarbejder og er med til at gøre hinanden gode.

Fra både fokusgruppeinterviewene og møderne i styregruppen er det blevet fremhævet, at den tværfaglige indsats er uhyrlig vigtigt for, at indsatsen bliver så effektiv som muligt. Forskningen viser ligeledes, at det, der er virker mest forebyggende, er en pædagogisk indsats, som er helhedsorienteret og koordineret, og som sætter målet ind på flere niveauer.

Børnesyn

I Norddjurs Kommune arbejder vi ud fra en systemisk og anerkendende tilgang. Det betyder, at barnet skal forstås ud fra de sammenhænge, det indgår i og ud fra de betingelser, som barnet har for at handle. Barnets adfærd kan derfor ikke ses løst fra de voksnes praksis og slet ikke løst fra de rammer og vilkår, de voksne sætter op for børnenes liv med hinanden og mellem de voksne og børnene.

I Norddjurs Kommune er der fokus på, at inklusion ikke drejer sig om enkelte elever, men om at skabe inkluderende læringsfællesskaber og stærke børnemiljøer til gavn for alle vores børn og unge. Samtidig skal Norddjurs Kommune fortsat levere et godt tilbud til de børn og unge, der har behov for specialundervisning.

Nye løsninger gennem et tættere samarbejde

Der er fokus på, at vi som kommune skal finde nye løsninger i udviklingen af almenområdet. I forandringsprocessen er det også vigtigt, at samarbejdet mellem almenmiljøer og specialmiljøer styrkes, så de lærer af og understøtter hinandens praksis. Det betyder, at Norddjurs Kommune i langt højere grad end tidligere skal tænke almenskolen og specialklasserne som en fælles enhed.

I den nye skolestruktur har størstedelen af skoledistrikterne tilknyttet specialklasserækker. I udarbejdelsen af handleplanen er den nye skolestruktur derfor indtænkt, således at de muligheder, der ligger i strukturen, sammentænkes med handleplanens indsatser.

De fagprofessionelles rum til udvikling

For at skabe inkluderende læringsmiljøer skal de fagprofessionelle kunne skabe nye dynamiske lærings- og udviklingsmiljøer. Dette kræver, at de fagprofessionelles kompetencer og metoder hele tiden udfordres og udvikles gennem faglig refleksion og sparring med kollegaer i teamsamarbejdet, og at lederne understøtter den udvikling via ledelse tæt på praksis i klasserummet. Derudover skal det sikres, at der fremadrettet skabes aktionslæringsforløb som understøtter de fagprofessionelles praksis inden for det specialpædagogisk felt.

Forældrene som en vigtig medspiller

I den fælles indsats er forældrene også en vigtig medspiller - både i forhold til at skabe de optimale rammer for deres børns trivsel og læring, og som medspiller omkring skabelsen af gode børnemiljøer og inkluderende læringsfællesskaber omkring klasserne.

Forældrene er nøglepersoner i den fælles indsats, da de er afgørende for børn og unges trivsel og læring. Overordnet skal forældrene sættes ind i, hvordan de skal forholde sig til almene principper for skolegang. De skal oplyses om pligter og rettigheder, så de reelt har mulighed for at tage ansvar for deres eget barn og for det inkluderende fællesskab.

1.4 FUNDAMENTET FOR DET FREMADRETTEDE ARBEJDE

I det fremadrettede arbejde skal Norddjurs Kommunes bygge videre på det fundament, almen- og specialområdet står på i forhold til at skabe gode børnemiljøer og inkluderende læringsfællesskaber. Vores fundament består af:

- ✓ Politik for inklusion og tidlig indsats
- ✓ Kerneopgaven – vi skaber miljøer, hvor børn ses, lærer, trives, deltager – og tør livet.
- ✓ Den systemisk anerkendende tilgang
- ✓ Synlig læring
- ✓ Ekstern og intern vejledning på skolerne
- ✓ Stærke kompetencer på det specialiserede område.

1.5 HANDLEPLANEN

Med handleplanen ønsker styregruppen at sende et signal om, at Norddjurs Kommune kan gøre noget på den korte bane. Men det er i det lange seje træk, hvor kommunen har fokus på en helhedsorienteret og rettidig indsats på 0 til 18 års området, at vi vil opleve den største effekt.

Fase 1, der beskriver de tiltag og prøvehandling, der med denne handleplan sættes i gang i skoleåret 2019/2020. Handleplanens indsatser er beskrevet umiddelbart nedenfor.

En fase 2, hvor der skal laves et uddybende arbejde for at sikre en helhedsorienteret tilrettelæggelse af specialundervisningsområdet og på at udvikle almenområdet. Fase 2 er nærmere uddybet i slutningen af handleplanen.

2.0 INDSATSER I HANDLEPLAN FOR INKLUSION OG SPECIALUNDERVISNING – FASE 1

Formålet med indsatserne i handleplanen er at understøtte skolernes arbejde at skabe stærke børnemiljøer og styrke almenområdet så flest mulige børn kan have deres skolegang i almenområdet og dermed forebygge, at børn og unge udvikler behov for specialundervisning. Nogle af indsatserne har karakter af

prøvehandling, hvor skolerne i Norddjurs Kommune får mulighed for at udvikle og afprøve nye læringsmiljøer med fokus på at styrke alle elevers trivsel og læring.

Indsatserne målrettes:

1. Forældrevejledning.
2. Arbejdet med lokale specialgrupper eller inkluderende læringsmiljøer i almenområdet.
3. En mere systematisk og helhedsorienteret visitation og revisitationsprocedure.
4. Styrkelse af videndeling og samarbejde mellem almen- og specialklasseområdet.

2.1 FORÆLDREVEJLEDNING

Forældreinddragelse er obligatorisk og nødvendig og skal ske systematisk i alle sammenhænge vedrørende børnene. Forventningerne skal afstemmes omkring forældrenes rolle og medansvar både i forhold til deres egne børns læring og udvikling, men også i forhold til at understøtte fællesskabet i klassen og på skolen som helhed.

Indsatsen målrettet forældrevejledning indeholder tre elementer:

- a) Udvidet skole-hjemsamarbejde,
- b) Helhedsorienteret vejledningsindsats med inddragelse af forældregruppen, og
- c) Etablering af forældrenetværk.

Med budget 2019 er der i 2019 afsat 400.000 kr. til indsatsen og 800.000 kr. i 2020-2022.

2.1a Udvidet skole-hjemsamarbejde

Der afsættes ressourcer til et pilotprojekt med fokus på et udvidet skole-hjemsamarbejde. Det udvidede samarbejde skal understøtte hjemmelæringsmiljøet og rådgive om forælderrollen. Indsatsen målrettes indskoling og mellemtrin og evalueres efter 1,5 år.

Baggrund for indsatsen er fokusgruppeinterviews med bl.a. ledere og medarbejdere, der satte behovet for en styrket indsats ud i hjemmene på dagsordenen. Skolerne vil gerne kunne understøtte et udvidet skole-hjemsamarbejde som en tidlig målrettet indsats.

Pilotprojektet har fokus på det forebyggende arbejde, hvor en medarbejder har til opgave at understøtte hjemmelæringsmiljøet og i samspil med forældrene skabe en fælles forståelse og retning for, hvordan skole og hjem bedst understøtter barnets trivsel og læring. Det er essentielt, at indsatsen kobles til barnets læringsmiljø i klassen. Det udvidede skole-hjemsamarbejde retter sig mod de forældre, der i særlig grad oplever udfordringer i deres forælderrolle og hvor barnet ikke trives i dagligdagen. Det er også en forudsætning, at et udvidet skole-hjemsamarbejde vurderes at være positivt for barnets fortsatte tilknytning til almenområdet.

Arbejdet kan eksempelvis være målrettet elever med højt fravær, eller forældrevejledning om at skabe struktur og faste rammer i hjemmet, der har betydning for barnets skolegang og trivsel.

Målet for det udvidede skole-hjemsamarbejde er:

- At barnet får bedre trivsel i hverdagen.

- At forældrene får redskaber i forhold til forælderollen.
- At en koncentreret indsats fra de voksne omkring barnet hjælper barnet til en positiv og optimal udvikling.
- At der sker en kobling mellem indsatsen i hjemmet og klassen.

Det er vigtigt at understrege, at indsatsen er målrettet en tidlig forebyggende indsats. Er der behov for en mere indgribende indsats, skal familieafdeling involveres.

Hvis erfaringer og resultater fra pilotprojektet er positive, ønsker forvaltningen at udvikle projektet og udvide det til også at omfatte dagtilbudsområdet med hjemmøgning af fondsmidler.

2.1b Helhedsorienteret vejledningsindsats

Der afsættes ressourcer til, at Trivsel og lærings enhed for specialvejledning målretter deres vejledningsindsats, så forældre også inddrages i vejlednings- og sparringsforløb omkring elever, klasser og de lokale specialgrupper i almenområdet. Indsatsen starter op i skoleåret 2019/2020 og løber frem til og med 2022.

Det sidste halvandet år har specialvejlederne lavet en række prøvehandling. En af handlingerne har været målrettet inddragelse af forældre i vejledningsindsatsen i forhold til arbejdet med de lokale specialgrupper. Her har forældre og det pædagogiske personale fået en fælles sparring og har dermed haft et fælles afsæt og forståelse for, hvad der er med til at skabe de bedste rammer for barnet og klassen.

Ved fokusgruppemøderne tilkendegav respondenterne, at den mere helhedsorienterede vejledningsindsats giver gode resultater for elevernes trivsel og skaber et styrket skole-hjemsamarbejde. Med indsatsen udbredes den forældreinddragende og helhedsorienterede vejledning til alle områder af specialvejledernes virke i almenområdet.

Processen har vist, at forældrene har stor betydning for skabelsen af stærke børnefællesskaber. Derfor skal den helhedsorienterede vejledningsindsats også have fokus på, hvordan man som forældre kan gøre en forskel ved aktivt at medvirke til, at alle børn får en plads i fællesskabet, og at der dannes en mangfoldighed af relationer i børnegruppen i de enkelte klasser.

Indsatsen målrettes vejledning og sparring ift.:

- Hele forældregruppen omkring en klasse og dennes betydning for klassens trivsel og fællesskab.
- Forældre til børn i forhold til at lave en samstemt indsats mellem skole og hjem.

2.1c Etablering af forældrenetværk

Der afsættes ressourcer til etablering af og tovholderfunktion for forældrenetværk, målrettet forældre med børn i risikozonen for specialundervisningsbehov. Ressourcerne målrettes en opstartsfasen i skoleåret 2019/2020 og faciliteres af Trivsel og læring. Oplægget er, at enheden skal udvikle og etablere netværket og derpå arbejde frem imod, at netværket kan drives af frivillige fra skoleåret 2020/2021.

Fra fokusgruppeinterviewene ved vi, at forældre til børn med specialundervisningsbehov kan føle sig alene med deres børns problematik. Med forældrenetværket ønsker Norddjurs Kommune at give forældrene et netværk, hvor de kan udveksle erfaringer, få ny viden gennem drøftelser og oplæg, og blive rådgivet i

forskellige problemstillinger. Det, at man som forældre kan dele sine erfaringer og lære af andre i samme situation, kan give ny energi og være med til at sætte ens egen situation i perspektiv.

Forældrenetværket har til formål at:

- Give forældre mulighed for og rum til at videndele og erfaringsudveksle ud fra egne erfaringer.
- Give korte oplæg omkring forskellige emner, der rører sig i forældregruppen.
- Rådgive om hvor forældre kan få hjælp.

De afsatte ressourcer skal understøtte:

- At rammesætte netværkets målgruppe, form og funktion.
- At etablere og facilitere opstart på netværket i skoleåret 2019/2020.
- At udarbejde proces og perspektiver for, at netværket kan drives af frivillige.
- At uddanne frivillige til at løfte opgaven.

På sigt ønskes netværket udbredt til dagtilbudsområdet.

2.2 SPECIALGRUPPER ELLER INDSATS MÅLRETTET UDSKOLING

For at skabe inkluderende læringsfællesskaber skal Norddjurs Kommunes skoler have mulighed for at skabe og afprøve nye dynamiske lærings- og udviklingsmiljøer.

Der er i 2019 afsat 400.000 kr. til indsatsen og 800.000 kr. i 2020-2022.

På baggrund af processen har det været drøftet, at ressourcerne kan målrettes de lokale specialgrupper *eller* andre lærings- og udviklingsmiljøer i almenområdet. Processen har i midlertidig også vist, at der i Norddjurs Kommune sker en stor segregering i overgangen fra mellemtrin til udskoling jf. graf 1 (s.3). Hvorfor der kan være fine perspektiver i i stedet at anvende midlerne til en særlig indsats i udskolingen.

Indsatsen indeholder to elementer, men det vurderes at der skal ske en prioritering af ressourcemæssige årsager. De to elementer er:

- a) Oprettelse og vejledning af specialgrupper.
- b) Prøvehandlinger med organisering af undervisningsformer, der skaber inkluderende læringsmiljøer i udskolingen.

2.2a Indsats målrettet oprettelse og vejledning af specialgrupper

Der afsættes ressourcer til vejledning og sparring i forbindelse med oprettelse og videreførelse af de lokale specialgrupper. Ressourcerne målrettes Trivsel og læring fra skoleåret 2019/2020 og frem til og med 2022. I skoleåret 2018/2019 har 6 ud af 10 skoler haft lokale specialgrupper. I det kommende skoleår forventes det, at der etableres en enkelt ny lokal specialgruppe.

Det sidste år har Trivsel og læring, som en prøvehandling, målrettet en stor del af specialvejledernes virke mod vejledning af de lokale specialgrupper. Respondenterne i fokusgruppeinterviewene giver udtryk for, at denne indsats er vigtig for kvaliteten af de lokale specialgrupper. Samtidig er indsatsen med til at styrke

videndeling både mellem medarbejderne i de lokale specialgrupper, men også mellem specialgruppe og elevernes stamklasser. Herigennem skabes en helhedsorienteret og samstemt indsats. Fokusgruppe-interviewene viste også, at specialgrupperne på nuværende tidspunkt har en god effekt i indskoling og på mellemtrinnet, og fremadrettet bør Norddjurs Kommune være nysgerrige på effekten for elever i udskoling.

Formålet med de lokale specialgrupper i Norddjurs Kommune er at skabe inkluderende læringsmiljøer og lave den mindst mulige indgriben i barnets liv, når det er vurderet, at barnet har behov for specialundervisning og specialpædagogisk bistand i mindst 9 timer. Den lokale specialgruppe kan vælges som et pædagogisk tilbud til barnet, såfremt man vurderer, at barnets trivsel og udvikling vil have gavn af fortsat tilknytning til folkeskolen og nærmiljøet, samt øget inklusion i stamklassen.

Målgruppen for de lokale specialgrupper er elever, der i den psykologisk pædagogisk vurdering (PPV) er beskrevet som et barn med specialundervisningsbehov. Derudover kan det også være elever, der ikke er vurderet til at have behov for specialundervisning, men som skolen vurderer, vil have gavn af et mere specialiseret tilbud i en periode.

Trivsel og lærings vejlednings- og sparringsindsats målrettes:

- De ansatte der varetager opgaven ind i de lokale specialgrupper,
- Lærere og pædagoger fra elevernes stamklasser,
- Udarbejdelse af et lokalt grundlag for den lokale specialgruppe, og
- Derudover forældrevejledning.

2.2b Indsats målrettet udskoling

Der afsættes ressourcer til indsatser i udskoling målrettet organisering af undervisningsformer, der skaber inkluderende læringsmiljøer til gavn for alle elever. Ressourcerne målrettes prøvehandling i udskoling i skoleåret 2019/2020 og frem til 2022.

Som det blev præsenteret i afsnittets indledning, oplever Norddjurs Kommune en stor segregering mellem mellemtrin og udskoling. Med den nye skolestruktur, hvor udskoling bliver samlet på to skoler, vil en større procentdel af eleverne opleve en overgang til en helt ny skole, med nye rammer, nye klassekammerater og nye lærere.

Fokusgruppeinterviewene viste bl.a., at et *struktureret undervisnings- og læringsmiljø* er til gavn for alle elever – også i udskoling. Det skaber rum til, at eleverne kan fokusere på det vigtige. Dette understøttes af Aarhus Kommunes indsats målrettet udbredelsen af specialpædagogiskredskaber til almenmiljøet, der blev præsenteret på både borgermøder og børne- og ungdomsudvalgets studietur.

Det blev også italesat, at der stilles større faglige krav i udskoling, hvilket nogle elever har svært ved at imødegå, da deres interesser ligger andre steder, og de fagligt har lidt nederlag gennem deres skolegang.

Processen har vist, at forskellige nye måder at organisere undervisnings- og læringsmiljøerne på kan modvirke segregeringen. Det blev også italesat, at der stilles større faglige krav i udskoling, hvilket nogle elever har svært ved at imødegå, da deres interesser ligger andre steder, og de fagligt har lidt nederlag

gennem deres skolegang. Derfor kan *holddeling og profilklasser* med f.eks. øget praksisfaglighed målrettet forskellige elevinteresser og faglige niveauer være en måde at organisere miljøer på, så Norddjurs Kommune i langt højere grad organiserer undervisningen i almen skolen på måder, så flere børn og unge trives i almenmiljøet i overbygningen. Et eksempel er klasser, der arbejder med udeskole. Studier viser, at udeskole blandt andet har en positiv effekt på elevers trivsel, sociale relationer og skolemotivation.

Et tredje element, der har været gennemgående i processen, er det faktum, at *samarbejdende medarbejderkulturer* er fremmede for inkluderende læringsmiljøer. Dette blandt andet gennem co-teaching, hvor to lærere eller lærer/pædagog har planlagt og forestår undervisningen sammen. Dette understøttede fokusgruppeinterviewene også.

I udmøntningen af ressourcerne lægges der vægt på indsatser målrettet:

- Prøvehandlinger, hvor der arbejdes med alternative organiseringer omkring klasseinddeling.
- Prøvehandlinger, hvor der arbejdes systematisk med specialpædagogiskredskaber og metoder, klasserumsledelse og relationskompetence.
- Prøvehandlinger, hvor der arbejdes med co-teaching.
- Derudover er der et krav til formidling og videndeling af erfaringer med prøvehandlingerne.

2.3 REORGANISERING AF CENTRAL VISITATION

Der udarbejdes en ny procedure for en mere systematisk og sammenhængende inklusions- og visitationsproces i forbindelse med visitation af børn med behov for specialundervisning.

Ønsket med den foreslåede proces er, at den skal understøtte arbejdet med at skabe inkluderende læringsmiljøer til gavn for alle elever og sikre, at flere elever får det rigtige tilbud enten i almenområdet eller et specialiseret tilbud.

I rammesætningen af indsatsen inddrages den nye skolestruktur. Den økonomiske model på området fastholdes.

Det foreslås at:

- Der etableres to centrale visitationer: Et for Område Nord og Auning og et for Område Øst og Midt.
- Frekvensen for den centrale visitation ændres fra hver måned til kvartalsvis og med mulighed for akutte visitationer hver måned.
- Bredere deltagerkreds ved visitationsmøderne.
- Aftaleholder fra distriktsskolen deltager fremadrettet ved revisiteringsmøder.
- Proceduren for visitation og revisitation på skoleområdet i Norddjurs Kommune tilrettes.

I Horsens og Billund Kommune, som børne- og ungdomsudvalget besøgte på deres studietur, var en central visitation med fokus på styring og videndeling omkring visitation af børn og unge et vigtigt element i at fastholde fokus på udvikling af børne- og læringsmiljøet på almenområdet, så flere børn kunne forblive i almindelen. Visitationen er centralt styret, men med et decentralt råderum.

Nuværende visitation og revisitationsproces

I dag har Norddjurs kommune også en central visitation, der er beskrevet i "Visitation og revisitation på skoleområdet i Norddjurs Kommune" - heri er også beskrevet inklusionsprocessen trin-for-trin.

Fokusgruppeinterviewene har sat fokus på, at den nuværende proces, fra der først er mistanke om, at et barn kan have behov for specialundervisning, til at der konkret forligger en visitation, er lang. I processen er der en løbende sparring gennem netværksmøder og generelle drøftelser og rådgivning med PPR. I inklusionsarbejdet målrettes indsatsen efter princippet om, at det mindst indgribende først skal iværksættes. I dag sker visitation på månedsbasis, hvilket har en negativ effekt på de børnefællesskaber og læringsmiljøer, der er i specialklasserne, da der ikke er kontinuitet, og nye elever løbende skaber forstyrrelser ind i klasserne.

Reorganisering af den centrale visitation og revisitation

Formålet med reorganiseringen er at sikre en sammenhængende og koordineret indsats, hvor det drøftes, hvilke læringsmiljøer skolen kan tilbyde og udvikle i almenområdet, eller hvorvidt det rigtige tilbud skal findes i en specialklasse eller specialskole. Derudover har det til hensigt at styrke styringen af området og forbygge, at sager udvikler sig.

For at sikre en tværfaglig og helhedsorienteret drøftelse foreslås det, at der oprettes to visitationsudvalg: Et for Område Nord og Auning, samt et for Område øst og Område Midt. Den centrale visitationer består af:

- Skole- og dagtilbudschef (formand),
- Aftaleholdere for de pågældende distrikter,
- Udvalgte afdelingsledere ift. de konkrete elever,
- Repræsentant for specialvejlederne,
- Betjenende psykolog,
- Specialpædagogisk konsulent,
- Repræsentant fra familieafdelingen.

Det centrale visitationsudvalg har ansvaret for, at der bliver fulgt op på elever, der modtager specialundervisning. Det er pågældende aftaleholder, der har ansvaret for at bringe en sag op i udvalget, når det vurderes nødvendigt og som minimum en gang årligt gennem en revisitation, hvor der følges op på handleplanens mål og resultatkrav.

Med tiltaget ønsker forvaltningen at skabe et tværfagligt perspektiv på, hvilke læringsmiljøer der bedst understøtter det pågældende barn og fællesskabet omkring. Der er et ønske om at sikre en sammenhængende og koordineret indsats, med systematisk videndeling. Herunder også skabe videndeling til gavn for overgangene.

2.4 DEN LÆRENDE OG VIDENDELLENDE ORGANISATION

Det anbefales, at netværkene for henholdsvis lokale specialgrupper og specialklasser videreføres i de kommende år. Medarbejderne fra de lokale specialgrupper og specialklasser har en vigtig rolle i forandringsprocessen, da de med deres faglige baggrund og arbejds erfaring er en vigtig brik til at skabe stærke børnemiljøer og inkluderende læringsfællesskaber. Det er vigtigt, at netværkene fremadrettet udbygges til også at understøtte den faglige og videnskabelige udvikling i almenområdet.

I skoleåret 2018/2019 har medarbejderne i de lokale specialgrupper samt specialklasser haft et opkvalificeringsforløb. Et af elementerne i forløbet har været etableringen af de 2 netværk med det formål at skabe rum for videndeling, erfaringsudveksling, samt kendskab til praksis på tværs af skoler og specialklasser i Norddjurs Kommune.

Der afholdes fire årlige netværksmøder af to timer pr gang. De enkelte specialgrupper eller specialklasser skiftes til at være værter for hinanden. Tovholderfunktion er hos Trivsel og læring i samarbejde med skoleledelserne. Skoleledelsernes deltagelse er vigtigt både i forhold til medarbejdernes transfer, men også ift. at vide, hvordan medarbejdernes viden og kompetencer bedst kan bruges i organisationen.

Netværksgrupperne har været et godt redskab til at skabe videndeling på medarbejderniveau og til at arbejde med både supervision og faglig sparring, der skaber læring i organisationen. Erfaringerne fra netværkenes første år er:

- Et udbredt kendskab til praksis på tværs af kommunen.
- Der er skabt et trygt forum for faglige drøftelser.
- Høj grad af videndeling på tværs af grupper og klasser.
- Stor velvilje til at udveksle materialer og gode ideer.
- Overgange fra en gruppe til en anden, eller mellem specialklasse f.eks. i forbindelse med skiftet fra mellemtrin til overbygning, kan lettes ved, at personalet kender hinanden til gavn for elev, forældre og skolen.

Det er vigtigt, at netværkene i de kommende år inddrager samspillet mellem almenområdet og de mere specialiserede tilbud. Dette arbejde skal faciliteres af Trivsel og læring.

I arbejdet med netværk for specialgrupper og specialklasser skal der i de kommende år være fokus på:

- Fortsat sparring og videndeling.
- Inddragelse og understøttelse af almenmiljøet.
- Facilitering sker i samspil mellem Trivsel og læring og skolelederne.

Fremadrettet er det et strategisk indsatsområde for skoleområdet at skabe et mere sammenhængende og videndelende skolevæsen. Hvor der er en større systematik i arbejdet med at formidle, hvad vi lykkes med til gavn for alle.

3.0 REVITALISERING AF POLITIK FOR INKLUSION OG TIDLIG INDSATS - FASE 2

Indsatserne i fase 1 skal understøtte de første skridt på vejen i den forandringsproces, Norddjurs Kommune står over for. Men processen har vist, at der er behov for et mere uddybende og inddragende arbejde for at sikre, at forandringsprocessen er forankret i Norddjurs Kommunes skoler, og at den får et helhedsorienteret sigte. Temaer der i løbet af processen er blevet sat på dagsordenen og som kræver et uddybende og inddragende arbejde er:

- Revitalisering af politik for inklusion og tidlig indsats.
- Anvendelse af ny viden og arbejdsformer.
- Den tidlige og helhedsorienterede indsats.

Der fremsættes forslag om, at forvaltningen udarbejder en tids- og procesplan for konkretiseringen af fase 2. Tids- og procesplanen skal politisk behandles i børne- og ungdomsudvalget.

Arbejdet med fase 1 og fase 2, og herunder revitaliseringen af Politik for inklusion og tidlig indsats, skal samtænkes med det kommende arbejde omkring den sammenhængende børne- og ungepolitik.

Nedenfor gennemgås kort indholdet i fase 2.

3.1 REVITALISERING AF POLITIK FOR INKLUSION OG TIDLIG INDSATS

3.2 OPBYGNING OG ANVENDELSE AF NYE VIDENS- OG ARBEJDSFORMER

Processen har vist at der er behov for videns- og kapacitetsopbygning i almenområdet for, at medarbejdere og ledelserne er klædt på til at løfte opgaven med at skabe inkluderende læringsfællesskaber. Derfor skal der tilrettelægges en proces for, hvordan Norddjurs Kommune klæder de fagprofessionelle på til opgaven og sikre den bedste anvendelse af ny viden og arbejdsformer.

I arbejdet skal det afdækkes:

- Hvilke former for videns- og kompetenceudvikling, der efterspørges.
- Hvordan finansieringen af indsatsen skal ske (evt. midler til kompetenceudvikling samt fondsansøgninger).
- Hvordan Norddjurs Kommune sikre den bedste transfer, herunder hvordan skoleledelsen bedst understøtter medarbejderne.
- Hvordan kompetencer i Trivsel og læring kan understøtte videns- og kapacitetsopbygningen.
- Hvordan Norddjurs Kommune bedst samtænker kompetencer fra almen- og specialundervisningsområdet.

Derudover satte processen omkring handleplanen fokus på, at Norddjurs Kommune skal understøtte de samarbejdende medarbejderkulturer. Dette kræver, at de fagprofessionelles kompetencer og metoder hele tiden udfordres og udvikles gennem faglig refleksion og sparring med kollegaer i teamsamarbejdet og at ledelserne er tæt på i forhold til udvikling af praksis.

Derudover satte fokusgruppinterviewene fokus på at både medarbejdere i PPR og de fagprofessionelle på skolerne har et ønske om, at PPR får en mere konsultativ og vejledende rolle tidligere i forløbet omkring elever og klasser.

Fase 2 skal derfor også sætte fokus på, at PPR kommer tidligere ind i skolernes arbejde med inkluderende miljøer omkring klasser og at PPR får et øget fokus på den konsultative funktion. Dvs. at PPR i højere grad skal bevæge sig i retning af at være medinitiativtager og medreflekterende i forhold til at skabe inkluderende læringsmiljøer for alle børn. Dette blandt andet gennem et øget fokus på det primære personales kompetenceudvikling og teamsamarbejde.

Dette knytter også an til den tidlige og helhedsorienteret indsats.

3.3 TIDLIG OG HELHEDSORIENTERET INDSATS

Et gennemgående tema i processen og styregruppens arbejde har været et fokus på, at Norddjurs Kommune i langt højere grad end i dag skal fokusere på den tidlige og helhedsorienterede indsats. Som det blev nævnt i indledningen ved vi fra erfaring og forskning, at det er vigtigt at sætte tidlig ind, når der opstår bekymring for børns læring, trivsel og udvikling, da indsatsen dermed bliver mere effektiv. Det betyder, at vi arbejder systematisk for tidligt at identificere de elever, hvor der er en bekymring for deres læring og udvikling og at den nødvendige støtte og indsats gives så tidligt som muligt, så problemerne ikke vokser sig større.

Fagligt set er tanken bag, at den fokuserede tidlige indsats i barnets første år bidrager positivt, fordi både barnet og de fagprofessionelle omkring barnet får et indgående kendskab til de vanskeligheder, som barnet er i – og dermed også mulighed for at arbejde fokuseret med, hvordan barnet og familien kan hjælpes ud af de vanskeligheder.